

SCENARIUSZ LEKCJI REGIONALNEJ

(szkoła podstawowa)

1. Temat/tytuł lekcji/zajęć edukacyjnych:

Sztuka ludowa – poznajemy haft kaszubski, kaszubskie instrumenty muzyczne

2. Cele ogólne

- pielęgnowanie tradycji
- kształtowanie wrażliwości na piękno kultury

3. Cele szczegółowe/zamierzone rezultaty

- poznanie cech charakterystycznych haftu kaszubskiego
- odkrywanie rodzinnych tradycji hafciarskich
- poznanie kaszubskich instrumentów muzycznych
- umiejętność korzystania z różnych źródeł

4. Ustalenia organizacyjne dot. realizacji lekcji/zajęć edukacyjnych

- 2 godz. lekcyjne
- Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka Filia w Wejherowie, Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie
- korzystnie z księgozbioru biblioteki miejskiej, biblioteki pedagogicznej
- bezpośredni kontakt ze źródłem
- kontakt drogą elektroniczną

5. Metody i formy pracy

- pogadanka
- praca z tekami wzorów haftów kaszubskich
- wycieczka do Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie
- praca indywidualna i zespołowa

6. Środki dydaktyczne i materiały pomocnicze

- Teki z wzorami haftu kaszubskiego z księgozbioru PBW Filii w Wejherowie
- B. Rezmer „Jak haftować po kaszubsku”
- A. Główniczka „Haft kaszubski”
- P. Szeffa „Narzędzia i instrumenty muzyczne z Kaszub i Kociewia”

7. Główne zagadnienia lekcji, pojęcia, słowa-klucze

- haft kaszubski
- szkoły haftu kaszubskiego
- instrumenty muzyczne: burczybas, bazuna, diabelskie skrzypce, pipa, dudy i inne

8. Przebieg lekcji :

1. Haft kaszubski - pogadanka – Haft na Kaszubach ma długą tradycję. Zdobiono nim odzież codzienną, odświętną, obrusy. Na rozwój haftu miały wpływ dwa klasztory Norbertanek w Żukowie i Benedyktynki w Żarnowcu. W klasztorach nauczano szycia i haftowania dziewczęta pochodzące z rodzin szlacheckich, mieszczańskich i bogatego chłopstwa, które prznosiły tę sztukę do swoich środowisk. Wielobarwny haft kaszubski, siedmiokolorowy, powstał dzięki Izydorowi i Teodorze Gulgowskim, którzy w 1906 r. zorganizowali we Wdzydzach pierwszy kurs hafciarski. Od tego momentu haft się upowszechnił.

2. Praca w grupach – uczniowie szukają informacji z różnych źródeł (księgozbiór, biblioteki, Internet) o charakterystycznych cechach haftu kaszubskiego.

3. Prezentacja wzorów haftu kaszubskiego na planszach z uwzględnieniem szkół kaszubskiego haftu:

- szkoła żukowska
- szkoła wdzydzka
- szkoła pucka
- szkoła wejherowska

Uczniowie zauważają różnice w szkołach haftu oraz wymieniają zasadnicze kolory haftu

- ❖ trzy kolory niebieskie od jasnego błękitu do ciemnego szafiru
- ❖ zielony (zgniła zieleń)
- ❖ żółty słoneczny
- ❖ czerwony
- ❖ czarny

Wspólnie szukamy i wymieniamy motywy haftu: dzwonki, niezapominajki, lilie, goździki, margerytki, róże, chabry, bratki, koniczyny, które zostały zaczerpnięte z rodzimej przyrody. Inne stosowane przez zakonnice w haftach kościelnych przybyły z dalekich krajów. Są to: owoce granatu, palmety, tulipany, liść akantu. Żuczek i pszczołka trafiły na kaszubskie serwety z wierzeń ludu z czasów pogańskich.

4. Poznajemy kaszubskie instrumenty muzyczne – pogadanka – charakterystyczne instrumenty muzyczne na Kaszubach to:

- burczybas – beczułka bez dna, mająca jeden otwór przykryty naciągniętą skórą, pośrodku której umieszcza się pęk końskiego włosia. Zwilżone włosie energicznie pociera się palcami. Instrument wydaje buczący dźwięk
- diabelskie skrzypce – stanowią rodzaj „perkusji”, służą do wydobywania różnych dźwięków (np. poprzez stukanie o podłogę). Mają do dwóch metrów wysokości, struny z drutu, pudło rezonansowe. Górna część ozdobiona jest maską diabła lub inną osobą, oraz wieloma wstążkami
- bazuna – to rodzaj wydłużonej trąby, której dawniej używali pasterze i rybacy jeziorni. Była wykorzystywana w różnych ludowych ceremoniach. Wytwarzano ją z młodej olchy, sosny, klonu, a ustnik z drewna sosnowego. Granie na bazunie jest dość trudne ponieważ wymaga wysiłku fizycznego i mocnych płuc
- rzępiel – basowy drewniany instrument muzyczny o trzech strunach. Jest mniejszy od kontrabas, ale większy od wiolonczeli
- inne instrumenty i narzędzia muzyczne: grzechotka, klekotka, pipa (flet), dudy
Instrumenty ludność wyrabiała sama, swoimi domowymi narzędziami. Muzyka towarzyszyła zawsze Kaszubom, nie tylko w ważnych chwilach życia, ale i podczas pracy i odpoczynku. Kaszubi lubią się bawić, śpiewać, tańczyć. Ich tańce i pieśni można podzielić na kilka grup m.in. obrzędowe (związane z urodzinami, weselem, chrztem, dożynkami, świętami kościelnymi), ilustrujące codzienną pracę, popisowe oraz zabawowe.

5. Wycieczka do Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie

- wystawa „Muzyczne instrumenty kaszubskie”, „kaszubskie nuty”, kapele ludowe, strój ludowy - rozpoznawanie omawianych instrumentów
- oglądanie i podziwianie eksponatów (serwet, obrusów, chust, szali, serwisów, wazonów, zastaw) z elementami haftu kaszubskiego

6. Podsumowanie wiadomości

- zainicjowanie uczniów do dyskusji o cechach charakterystycznych kaszubskiej szkoły hafciarskiej i tradycjach rodzinnych związanych z hafciarstwem
- wymienienie poznanych instrumentów muzycznych
- zaproszenie uczniów do wyrażenia swoich odczuć i opinii
- karta pracy ucznia (rozdzanie kartek z wzorem haftu kaszubskiego, zadaniem ucznia jest dokładne pokolorowanie odpowiednimi kolorami wzorów haftu, oraz prawidłowe podpisanie poznanych kaszubskich instrumentów muzycznych, które znajdują się na otrzymanej kartce, krótka wypowiedź pisemna – w kilku zdaniach napisz swoje wrażenia z wycieczki do Muzeum Piśmiennictwa Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej)

9. Literatura

- P. Szeffa , Tańce kaszubskie. Zeszyt 1, Wojewódzki Dom Kultury, Gdańsk 1968
- P. Szeffa , Tańce kaszubskie. Zeszyt 2, Wojewódzki Dom Twórczości Ludowej, Gdańsk 1959
- P. Szeffa, Tańce kaszubskie. Zeszyt 3, Wojewódzki Dom Kultury, Gdańsk 1969
- P. Szeffa, Narzędzia i instrumenty muzyczne z Kaszub i Kociewia, Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Wejherowie, 1982
- B. Rezmer, Jak haftować po kaszubsku, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Gdańsk 1989
- A. Głowczeska, Haft Kaszubski, Wydaw. Watra 1981
- www.muzeum.wejherowo.pl
- www.naszekaszuby.pl
- Kaszubski portal edukacyjny – Skarbnica Kaszubska

10. Załączniki

- teki ze wzorami haftu kaszubskiego ze zbiorów PBW filii w Wejherowie
- karty pracy ucznia

opracowała **Małgorzata Grzenkiewicz**
nauczyciel-bibliotekarz w PBW Gdańsk Filii w Wejherowie